

การบริหารพฤติกรรมองค์การด้วยหลักพุทธธรรม*

ORGANIZATIONAL BEHAVIOR ADMINISTRATION

WITH BUDDHIST PRINCIPLES

พนมพร เมฆพัฒน์

Phanomphon Mekphat

บุญเตือน ทรัพย์เพชร

Boontuan Sapphet

วิทยาลัยสงฆ์ตาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Tak Buddhist College of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

พระครูสุจิตพัฒนพิธาน

Phrakhru Sujitphatnaphithan

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดหมอนไม้ จังหวัดอุดรธานี, ประเทศไทย

Buddhachinanraj Buddhist College Wat Monmai Uttaradit Unait, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: phanomphon.mek@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารงานในองค์การของผู้บริหารเน้นเสนอแนะให้ผู้บริหารสนใจและให้ความสำคัญของหลักพุทธธรรมแล้วนำมาบูรณาการกับการบริหารจัดการพฤติกรรมองค์การ ใน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เพราะมนุษย์หรือบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ไม่สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรใดๆ มาทดแทนได้ เปลี่ยนจากการมองคนเป็นค่าใช้จ่าย ไปสู่การมองคนเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า แนวคิด สมัยก่อน องค์การจะมองบุคลากรเป็นค่าใช้จ่าย (Cost) แต่ยุคสมัยใหม่ต้องมองคนเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า เป็นฟันเฟืองตัวขับเคลื่อนที่สำคัญในองค์การ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องศึกษาและนำสัปปายะ 4 มาใช้ในองค์การเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับบุคลากรในองค์การ เมื่อ

* Received 4 April 2023; Revised 11 June 2023; Accepted 19 December 2023

บุคลากรมีขวัญกำลังใจที่ดี ศรัทธาที่หนักแน่นในองค์กร เพราะความเชื่อเป็นยาที่ทรงพลังสูงยิ่งแล้วเขาเหล่านั้นจักนำเอาศักยภาพทุนที่อยู่ภายในตัวคือทุนทางปัญญาและความเชี่ยวชาญที่ประมาณค่าไม่ได้ออกมาทำงานในส่วนที่ตนรับผิดชอบอย่างเต็มศักยภาพ หลักพุทธธรรม คือ สัปปายะ 4 หรือ สัปปายะ 7 ก่อให้เกิดความเหมาะสมทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่มุ่งเน้นการบริหารทางกายและการบริหารใจ ช่วยแก้ปัญหาภายในองค์กรเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมองค์กร และ เพื่อเกิดประโยชน์แก่ทรัพยากรมนุษย์ทุกฝ่ายคือมีความมั่นคงในชีวิต สำหรับประโยชน์ที่เกิดกับองค์กรคือมีความยั่งยืนในปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ: การบริหาร, พฤติกรรมองค์กร, หลักพุทธธรรม

Abstract

This academic article is intended to study the administration of the executive organization, emphasizing the advice of executives to be interested and the importance of Buddhism and then integrating with the management of organizational behavior at 3 levels: individual, group, and organizational level. Because humans or personnel are resources that Valuable, unable to use any machine tools to replace them, changing from looking at people to expenses To see people as a valuable asset. In the olden days, the organization looked at personnel as expenses (Cost) But the modern era must look at people as valuable assets. It is a major driving force in the organization. Therefore, executives must study and apply the Pai 4 precepts to the organization to facilitate comfort in the organization. When personnel have good morale Intense faith in Organization because faith is a very powerful drug. And they take the potential of the capital within them, the intellectual capital and the estimated expertise that does not come out to work. The Buddhist principle is Sapphaya 4 or Sapphaya 7, which contributes to the suitability of human behavior that focuses on physical administration and mind management. Helps to solve problems within the organization regarding organizational behavior and to benefit

all human resources, namely life security The benefits to the organization are current and future sustainability.

Keywords: Administration, Organizational behavior, Buddhist principles

บทนำ

การบริหารจัดการองค์การในยุคปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนเป็นอย่างมากและเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในองค์การโดยเฉพาะพฤติกรรมองค์การ ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ การศึกษาพฤติกรรมองค์การมีความสำคัญมากกับผู้บริหาร เพราะต้องรู้ถึงพฤติกรรมความเป็นไปภายในองค์การซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเท่านั้นยังไม่พอผู้บริหารยังต้องมีทักษะด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และหลักธรรมเพราะพฤติกรรมองค์การ มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ การทำงานในองค์การสิ่งที่ต้องพบคือคนหมู่มากที่จะต้องอยู่ด้วยกันทำงานด้วยกันมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน สิ่งที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้คือความวุ่นวายในองค์การ หลักพุทธธรรมเป็นตัวเลือกที่สำคัญจะช่วยให้แก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านี้ได้ สามารถช่วยให้บรรยากาศของการทำงานดีขึ้น ทุกคนทั้งผู้บริหาร พนักงาน มีความสุขในการทำงาน เพราะหลักพุทธธรรมนี้จักอยู่ตรงกลางไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้เกิดการเสียเปรียบได้เปรียบ นำมาซึ่งสัพปาเยคือความสบายแก่ทุกฝ่าย หลักพุทธธรรมนั้นคือ สัพปาเย 4 ได้แก่ อาวาสสัพปาเยที่พักอาศัยสะดวก ที่อยู่เหมาะสม บรรยากาศดี บุคคลสัพปาเย มีบุคคลแวดล้อมที่เหมาะสม ที่เกี่ยวข้องทำให้สบายใจ อาหารสัพปาเย บริโภคอาหารที่พอเหมาะ มีอาหารการบริโภคสะดวก เพียงพอ และ ธรรมสัพปาเย มีหลักปฏิบัติที่ถูกต้องและกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมแก่จริตของผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์การ หลักการของพุทธธรรม คือ สัพปาเย 4 ถ้าผู้บริหารใส่ใจและนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถลดจุดอ่อนในองค์กรในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็น พฤติกรรมองค์การ ทั้ง 3 ระดับดังกล่าวมา สร้างขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และการทำงานอย่างมีความสุขเกิดขึ้นในองค์การได้อย่างแน่นอน (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2546)

พฤติกรรมบุคคลในองค์การ และพฤติกรรมองค์การ

ดั้งเดิมเน้นการสนใจในปัญหาในเรื่องคนในองค์การนั้น มักจะสนใจและศึกษาเพียงปัจจัยด้านตัวบุคคลในฐานะปัจเจกบุคคลว่าจะก่อให้เกิดปัญหากับองค์การอย่างไร และในเรื่องอะไรบ้าง แต่ในความเป็นจริงพบว่าเพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาอย่างแท้จริงและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างตรงประเด็นมากขึ้นนั้นจำเป็นต้องพิจารณาให้ครอบคลุมใน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เพื่อให้เข้าใจในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับองค์การได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นขอบเขตของวิชาพฤติกรรมบุคคลในองค์การ จึงขยายออกไปกลายเป็นการศึกษาในด้านพฤติกรรมองค์การเป็นสำคัญ (สุพานี สฤญ์วานิช, 2552)

พฤติกรรมองค์การ : ความหมาย

Robbins ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า พฤติกรรมองค์การนั้นเป็นสาขาวิชา ที่ทำการศึกษาตรวจสอบผลกระทบของปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และโครงสร้างต่าง ๆ ขององค์การที่มีต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์การ โดยมีจุดประสงค์ในการศึกษาเพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการทำงานขององค์การ (Robbins, SP, 2003)

Moorhead and Griffin ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมองค์การนั้น เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมมนุษย์ที่เกิดขึ้นในองค์การ และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interactions) ระหว่างพฤติกรรมมนุษย์ และปัจจัยต่าง ๆ ขององค์การนั้น ๆ (Moorhead, G., & Griffin, R.W, 1995)

สำหรับ Gordon, Mondy. Sharplin และ Premeaux (1990) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรมองค์การนั้นจะมุ่งถึงการวิเคราะห์ผลกระทบของปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และโครงสร้างต่าง ๆ ที่มีผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์การ (สุพานี สฤญ์วานิช, 2552)

พฤติกรรมองค์การ มีความสำคัญสำหรับผู้บริหาร เพราะผู้บริหารต้องรู้ ทักษะ ค่านิยม บุคลิกภาพทั้งภายนอกและภายในของปัจเจกบุคคล ของกลุ่ม และขององค์การ พฤติกรรมองค์การ มีความสำคัญสำหรับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเหมือนกัน เพราะผู้ปฏิบัติงานต้องรู้ ทักษะ ค่านิยม บุคลิกภาพทั้งภายนอกและภายในของผู้บริหารเช่นกัน

หลักพุทธธรรมมีความเป็นวิทยาศาสตร์

พุทธศาสนาโดยเนื้อแท้เป็นวิทยาศาสตร์ไม่ใช่ปรัชญา แต่วิธีพูดในบางเรื่องบางกรณี ในการเริ่มต้นหรือในการพูดอย่างหลักปรัชญา มันก็มีเหมือนกัน พุทธศาสนามันเป็นการปฏิบัติในรูปแบบของศาสนา มีวิธีการอย่างวิทยาศาสตร์ คือต้องเอาของจริง มาดู ใครครวญ แจ่มแจ้ง และจัดการลงไป โดยประจักษ์แก่ใจอยู่เสมอ ความที่ประจักษ์แก่ใจอยู่เสมอนี้ ไม่ต้องคำนึง คำนวณ ดังนั้นมันจึงไม่ใช่ปรัชญา ความที่ประจักษ์แก่ใจอยู่เสมอนี้ เราเรียกว่า "สันติภูมิจิโก" คุณก็ท่องอยู่ทุกวันนี้ พอช่วงทำวัตรเย็น มันก็มี สวากขาโต ภคเวตา ธัมโม, สันติภูมิจิโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปนยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ.นี้ท่องอยู่ทุกวัน ให้เข้าใจคำเหล่านี้แหละ แล้วก็รู้ว่าพระธรรม พระธรรมหรือพระศาสนานั้นนะ มันมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ ข้อที่เป็นสันติภูมิจิโก นะ ยังเป็นวิทยาศาสตร์ที่สุด คือต้องประจักษ์แก่ตา หรือ ตาปัญญาอยู่เสมอ อกาลิโก ไม่ขึ้นอยู่กับเวลานั้นแหละมันยังเป็นวิทยาศาสตร์ มันมีลักษณะมีกิริยาเมื่อไรก็มีปฏิกริยาเมื่อนั้น เรียกว่า อกาลิโก ส่วน เอหิปัสสิโก มันมีตัวอยู่จริง เรียกมาดูได้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ถ้าสวรรค์หรือนรกก็ตามมันอยู่ชาติหน้า แล้วจะเรียกใครมาดูได้ละ ความเป็น เอหิปัสสิโก มันก็มีไม่ได้เป็นไม่ได้ โอปนยิโก ควรน้อมเข้ามาใส่ตัวนี้ มันยังเป็นวิทยาศาสตร์เพราะมันเป็นสิ่งที่ทำได้ จัดการให้เป็นประโยชน์ขึ้นมาได้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของการคำนวณหรือความรู้แห่งการคำนวณ ซึ่งเป็นปรัชญา และข้อสุดท้าย ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ เฉพาะตน ๆ เพราะมันเป็นเรื่องทางจิตใจที่ต้องเห็นด้วยใจของตน ก็กลายเป็นเรื่องเฉพาะตน แต่มันก็มีความหมายของสันติภูมิจิโก รวมอยู่ด้วยในบทนี้ด้วยนะ ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ นี่คือเป็นเอง สันติภูมิจิโก เห็นเอง พอมาถึง ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ นี่โดยเฉพาะตนเต็มเข้ามา เห็นเองเฉพาะตน แล้วก็มีความว่า วิญญูหิ อยู่ด้วย วิญญูหิ นั้นก็แปลว่าคนที่มีความตามปกตินะ คนโง่ คนบ้า คนใบ้ คนปัญญาอ่อน ไม่รวมอยู่ในคำว่า วิญญูหิ นะ เพราะฉะนั้นมันจึงไม่สำเร็จประโยชน์แก่คนโง่ คนปัญญาอ่อน บ้าใบ้ เพราะมันไม่รวมอยู่ในคำว่า วิญญูหิ ฉะนั้นจึงได้เฉพาะไอ้คนที่ปกติและก็มีปัญญา เป็นคนปกติมีปัญญาหรือคนมีปัญญาเป็นปกตินั่นแหละ มันก็เป็น วิญญูหิ พอจะรู้ธรรมะได้ ถ้าคนพาล คนโง่ คนหลง คนปัญญาอ่อนมันไม่ได้ ยกออกไปเสีย ก็จัดเป็นอภิปัสตว์ อภิปุคคลไม่อาจจะเข้าใจได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2540)

ขอให้รู้ไว้ว่า พุทธศาสนานั้น มิใช่ปรัชญา หรือ Philosophy พุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ มีวิธีการและหลักการอย่างวิทยาศาสตร์และเป็นศาสนาที่ทนต่อการพิสูจน์ด้วย

วิทยาศาสตร์ จะเอาริธีทางปรัชญา มาค้นให้พบหัวใจพุทธศาสนาก็ได้ แต่พบแล้วยังไม่เชื่อมั่นที่ต้องลองปฏิบัติทดสอบดูก่อน

หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้มากกว่า 2500 กว่าปี แต่ในปัจจุบันยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ คือด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์และ ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ อันได้แก่หลักธรรมเพื่อการบริหารตน การบริหารคนและการบริหารงาน

หลักพุทธธรรม : สัปายะ 4

จัดอยู่ในมงคลข้อที่ 4 คือ การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม จัดหัวข้อโดยใช้หลักปฏิรูปเทศ 4 ประกอบด้วย

- 1) อาวาสสัปายะ สถานที่เป็นที่สบาย
- 2) บุคคลสัปายะ บุคคลเป็นที่สบาย
- 3) อาหารสัปายะ อาหารเป็นที่สบาย
- 4) ธรรมสัปายะ ธรรมเป็นที่สบาย

ประยุกต์ใช้ สัปายะ 4 ในองค์กร

สถานที่หมายถึงองค์การ ที่เป็นสัปายะ (ความสะดวกสบาย) ครบถ้วนทั้ง 4 อย่าง จะเหมาะสมแก่การปฏิบัติงาน ทำให้สะดวกสบายแก่การปฏิบัติงาน อีกทั้งสภาพแวดล้อมก็ช่วยให้อารมณ์ดี สนทนาปรึกษากันแต่เรื่องที่เป็นสาระ สนับสนุนช่วยเหลือเกื้อหนุนกันแนะนำรุ่นน้อง ด้านประสบการณ์เพื่อให้ทำงานได้บรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น ซึ่งตามสถานการณ์ที่เป็นจริง จะหาสถานที่ที่เป็นสัปายะครบทั้ง 4 อย่างนี้ มิใช่เรื่องง่าย ได้แก่

สถานที่สัปายะ หมายถึง ที่ทำงานในองค์กร ไม่แออัดจนเกินไป อากาศถ่ายเท มีความสะอาด สิ่งแวดล้อมสวยงาม ไม่ไกลจากที่พัก

บุคคลสัปายะ หมายถึง เพื่อนร่วมงานที่เข้าใจกัน สื่อสารกันเข้าใจได้ง่าย ทำงานเป็นทีมได้ ตลอดถึงผู้บังคับบัญชาเป็นผู้มีเหตุมีผล ตัดสินวินิจฉัยได้ตรงไปตรงมา ไม่เอนเอียงเข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

อาหารสัปายะ หมายถึง อาหารและเครื่องดื่ม เหมาะสมในขณะที่ทำงาน เช่นช่วงพักเบรก หรือหน่วยงานองค์การมีสวัสดิการให้ หรือออกไปทานอาหารข้างนอก ก็ไม่ไกลจากที่ทำงาน

ธัมมสัปายะ หมายถึง มีหลักปฏิบัติที่ถูกต้องและระเบียบกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมแก่จริตของผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ทุกคนในองค์กรต้องมีหลักธรรมประจำใจ มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน ข้อนี้สำคัญที่สุด เพราะคนจะได้ชื่อว่ามีคุณธรรม ต้องมีความตรง 5 ประการ คือ 1) ตรงต่อหน้าที่ หมายความว่าตนเองมีหน้าที่อย่างไร ก็ให้ปฏิบัติหน้าที่นั้นจนเต็มความสามารถ 2) ตรงต่อการทำงาน หมายความว่า ให้ทำงานที่ตนทำอยู่นั้นด้วยความเต็มใจ 3) ตรงต่อเวลา หมายความว่า ให้รักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ 4) ตรงต่อบุคคล หมายความว่า ให้ปฏิบัติดีต่อผู้อื่น 5) ตรงต่อความดี หมายความว่า ให้ตั้งใจมั่นอยู่ในคุณความดี สัจจะ ซึ่งมีความหมายว่าตรง

หลักพุทธธรรม : สัปายะ 7

สัปายะ 7 (สิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่เกิดขึ้น ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิ ตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย - suitable things; things favorable to mental development)

- 1) อาวาสสัปายะ (ที่อยู่ซึ่งเหมือนกัน เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ - suitable abode)
- 2) โคจรสัปายะ (ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสมดี เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป - suitable resort)
- 3) ภาสสัปายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ 10 และพูดแต่พอประมาณ - suitable speech)
- 4) บุคคลสัปายะ (บุคคลที่ถูกต้องเหมือนกัน เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญา เป็นที่ปรึกษาเหมาะใจ - suitable person)
- 5) โภชนสัปายะ (อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก - suitable food)
- 6) อุตสัปายะ (ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น - suitable climate)

7) อิริยาบถสัปายะ (อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับนั่งตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี - suitable posture)

ประยุกต์ใช้ สัปายะ 7 ในองค์การ

สัปายะ 7 สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการทำงานให้ได้ผลดี ช่วยให้มีความมั่นใจอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่หรือการงาน ไม่เสื่อมถอย

1) อาวาสสัปายะ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติงานซึ่งเหมาะสม เงียบมีสมาธิสำหรับทำงาน ไม่มีเสียงดังจนเกินไป หรือ ไม่พลุกพล่านจอแจ

2) โคจรสัปายะ เส้นทางเดินทางระหว่างบ้านกับที่ทำงานไม่ไกลเกินไป เหมาะสมดี

3) ภัตตสัปายะ ในที่ทำงานมีการพูดคุยที่เหมาะสม เสียงไม่ดังเกินไปจนเป็นเหตุทำลายสมาธิของเพื่อนร่วมงาน จัดพูดคุยกันแต่ในเรื่องของงานเท่านั้น และพูดคุยแต่พอประมาณ

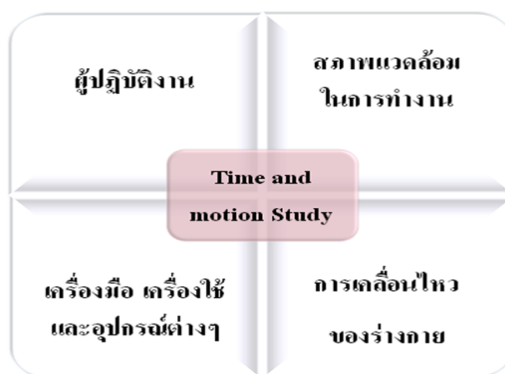
4) บุคคลสัปายะ บุคคลที่ถูกต้องกันเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงคุณวุฒิ ทรงภูมิปัญญา เป็นที่ปรึกษาเรื่องงาน หรือเรื่องส่วนตัวได้ มีจรรยาบรรณต่อเพื่อนร่วมงานที่ดี

5) โภชนสัปายะ คลายกับอาหารสัปายะ ในสัปายะ 4 อาหารที่เหมาะสมไม่เกิดโทษหรือเป็นพิษ อาหารที่ถูกกับร่างกายหมายถึงพอประมาณกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ทานง่ายไม่ยุ่งยากจนเกินไป ให้เป็นเหตุวิตกกังวลใจ

6) อุตสัปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่นในสถานที่ทำงานหรือห้องทำงาน อุณหภูมิ ไม่หนาวจนเกินไป ไม่ร้อนจนเกินไป ไม่แออัดจนเกินไป เป็นต้น

7) อิริยาบถสัปายะ อิริยาบถที่เหมาะสมในขณะที่ทำงาน มีความกระฉับกระเฉง ว่องไว ไม่อืดอาดจนเกินไป เป็นบุคลาการที่มีบุคลิกภาพโดดเด่น ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี ไม่ช้าหรือรวดเร็วจนเกินไป ข้อนี้จะสอดคล้องกับแนวคิดของ Frank Bunker ผู้สนใจในประสิทธิภาพการทำงาน (การค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการทำงาน) จึงได้รับการยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งการเคลื่อนไหวและเวลา” Father of time and motion study ส่วน Lillian Moller ผู้สนใจในลักษณะการทำงานมนุษย์ Frank เชื่อว่าเราควรประหยัดเวลาเพื่อเก็บไว้สำหรับใช้สร้างความสุข ตลอดชีวิต และ คิดค้นวิธีที่จะทำให้คนทำงานได้อย่างมีความสุข ตลอดชีวิต และมีประสิทธิภาพมากขึ้น (พระไพฑูริย์ ธมมวิบูลย์ และคณะ, 2544)

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของ Time and motion Study

การศึกษาการเคลื่อนที่ของพนักงานรอบ ๆ บริเวณที่ปฏิบัติงาน และความสัมพันธ์กันระหว่างพนักงานกับเครื่องมือเครื่องใช้

ใช้อย่างไร (หรือจัดท่าอย่างไร) เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประกอบด้วย

- 1) ลดระยะทาง (ระยะเอื้อม)
- 2) มือทั้งสองจะต้องเริ่มต้นและจบการเคลื่อนไหวในเวลาเดียวกัน
- 3) มือไม่เคยหยุดทำงานเว้นแต่จะได้รับอนุญาต
- 4) มือไม่ต้องทำหน้าที่แทนส่วนอื่น ๆ ในร่างกาย
- 5) อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำงานต้องมีที่แขวนหรือที่เก็บ ไม่ควรถือไว้ หรือ วางปะปนกัน
- 6) แก้วน้ำและโต๊ะทำงานควรมีความสูงที่เพียงพอเพื่อให้การทำงานสะดวก

องค์ความรู้ใหม่

ศาสตร์ทุกแขนงมีความสอดคล้องกันเชื่อมโยงกันโดยธรรมชาติสิ่งสำคัญอยู่ที่ผู้ปฏิบัติรู้จักการประยุกต์ใช้หรือนำไปบูรณาการใช้ได้หรือเปล่า นักบริหาร นักธุรกิจ หรือ นักการเมือง จักเข้าใจหลักธรรมหรือไม่ก็ตาม จักนับถือศาสนาใดก็ตาม หรือไม่ได้นับถือศาสนาใดเลย ถ้าบริหารงานตั้งอยู่ในความมีเหตุมีผล สร้างผลงานให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย ไม่ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเดือดร้อน ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ไม่ทำให้ประเทศเดือดร้อน การปฏิบัติงานของผู้นั้นองค์การนั้นจักไปสอดคล้องกับหลักธรรมทันที เช่น บริษัท Google ไม่เข้าใจเนื้อหาของหลักพุทธธรรม คือ สัปปายะ 4 หรือ สัปปายะ 7 แต่ผู้บริหารมีความคำนึงถึงความต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงาน ความมั่นคงในชีวิต ความสุขในการทำงานในองค์การ ของพนักงานของ

ตน จึงคำนึงความเป็นอยู่สบายในขณะที่ทำงานของพนักงาน จึงมาสอดคล้องกับหลักอวาสาสัปปายะ คำนึงถึงบรรยากาศในองค์กรของพนักงานที่ทำงานร่วมกันซึ่งต่างแนวคิด ต่างอุดมการณ์ ต่างความสามารถ ต่างคุณวุฒิ แต่บริษัทได้คัดเลือก สรรหา บุคลากรด้วยระบบคุณธรรมมาอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันได้ จึงมาสอดคล้องกับ หลักบุคคลสัปปายะ มีบุคคลแวดล้อมที่เหมาะสม ที่เกี่ยวข้องทำให้สบาย คำนึงถึงความสะดวกสบายเรื่องอาหารและเครื่องดื่ม ไม่จำเป็นต้องออกเดินทางไปทานอาหารข้างนอกให้เสียเวลางาน เตรียมอาหารไว้เป็นสวัสดิการ จึงมาสอดคล้องกับหลักอาหารสัปปายะ คือ มีอาหารการบริโภคสะดวก คำนึงถึงข้อระเบียบปฏิบัติร่วมกัน ให้เกิดความพอใจแก่ทุกฝ่าย เป็นกลางไม่เอนเอียงไปทางฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง จึงมาสอดคล้องกับหลักธัมมสัปปายะ คือ มีหลักปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่จริตของผู้ปฏิบัติงาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับหลักพุทธธรรมแล้วนำมาบูรณาการกับการบริหารจัดการพฤติกรรมองค์กร ใน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร เพราะมนุษย์หรือบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ไม่สามารถใช้เครื่องมือเครื่องจักรใดๆ มาทดแทนได้ เปลี่ยนจากการมองคนเป็นค่าใช้จ่ายไปสู่การมองคนเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า แนวคิดสมัยก่อน องค์กรจะมองบุคลากรเป็นค่าใช้จ่าย (Cost) แต่ยุคสมัยใหม่ต้องมองคนเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า เป็นฟันเฟืองตัวขับเคลื่อนที่สำคัญในองค์กร ข้อเสนอแนะ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องศึกษาและนำสัปปายะ 4 มาใช้ในองค์กร 1) เพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้กับบุคลากรในองค์กร เมื่อบุคลากรมีขวัญกำลังใจที่ดี ศรัทธาที่หนักแน่นในองค์กร เพราะความเชื่อเป็นยาที่ทรงพลังสูงยิ่ง แล้วเขาเหล่านั้นจักนำเอาศักยภาพทุนที่อยู่ภายในตัวคือทุนทางปัญญาและความเชี่ยวชาญที่ประเมินค่าไม่ได้ออกมาทำงานในส่วนที่ตนรับผิดชอบอย่างเต็มศักยภาพ 2) หลักพุทธธรรม คือสัปปายะ 4 ก่อให้เกิดความเหมาะสมทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่มุ่งเน้นการบริหารทางกายและการบริหารทางใจ และ 3) เพื่อช่วยแก้ปัญหาภายในองค์กรเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมองค์กร และ เพื่อเกิดประโยชน์แก่ทรัพยากรมนุษย์ทุกฝ่ายคือมีความมั่นคงในชีวิตและการงาน สำหรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับองค์กรคือมีความยั่งยืนในปัจจุบันและอนาคต

บรรณานุกรม

- พระไพบูลย์ ธมมวิบุโล และคณะ. (2544). ดรรชนีธรรม ฉบับมงคลสูตร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประสานงานสัมมนาพระสังฆาธิการ.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2540). อสิตสังวัจจรายุศมานุสรณ์ จาก พุทธทาสภิกขุ 2449-2529, (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- สุพานี สฤญวานิช. (2552). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่:แนวคิดและทฤษฎี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Moorhead, G., & Griffin, R.W. (1995). Organization Behavior: Managing People and Organizations (4th ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Robbins, SP. (2003). Organizational Behavior. New Jersey: Pearson Education International.